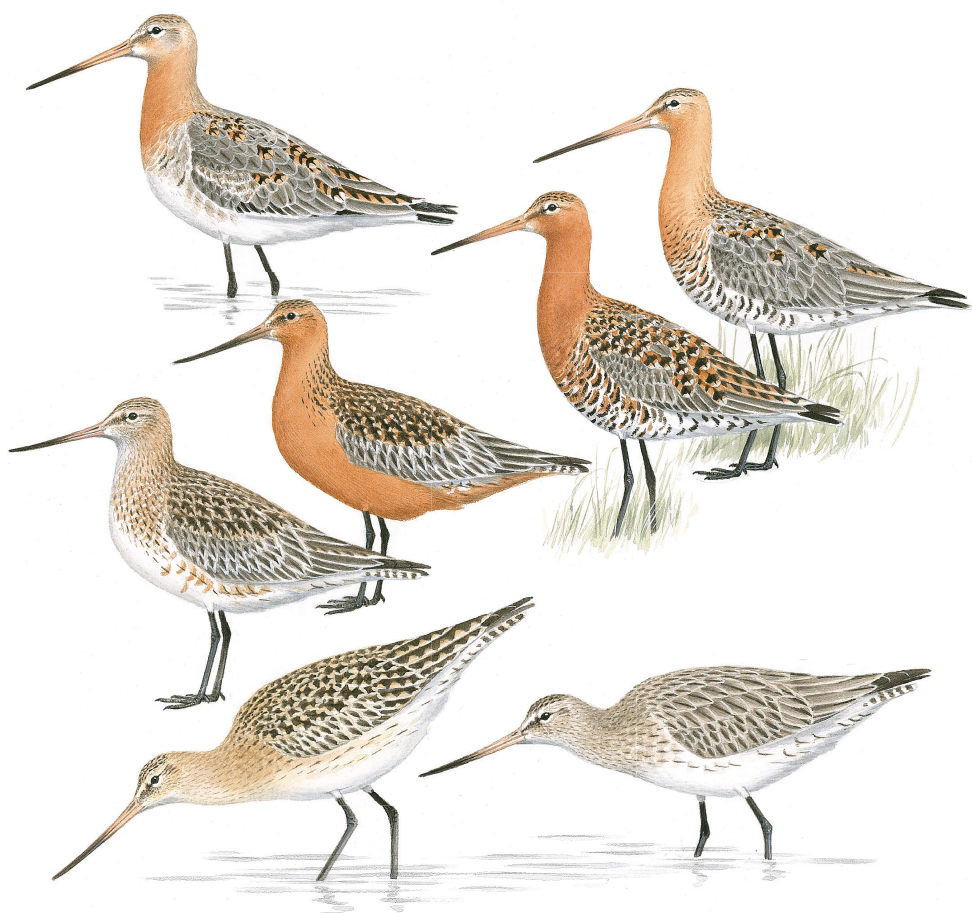
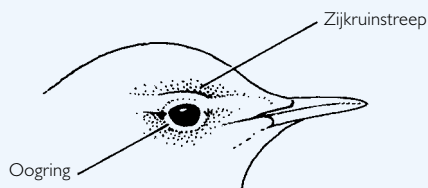
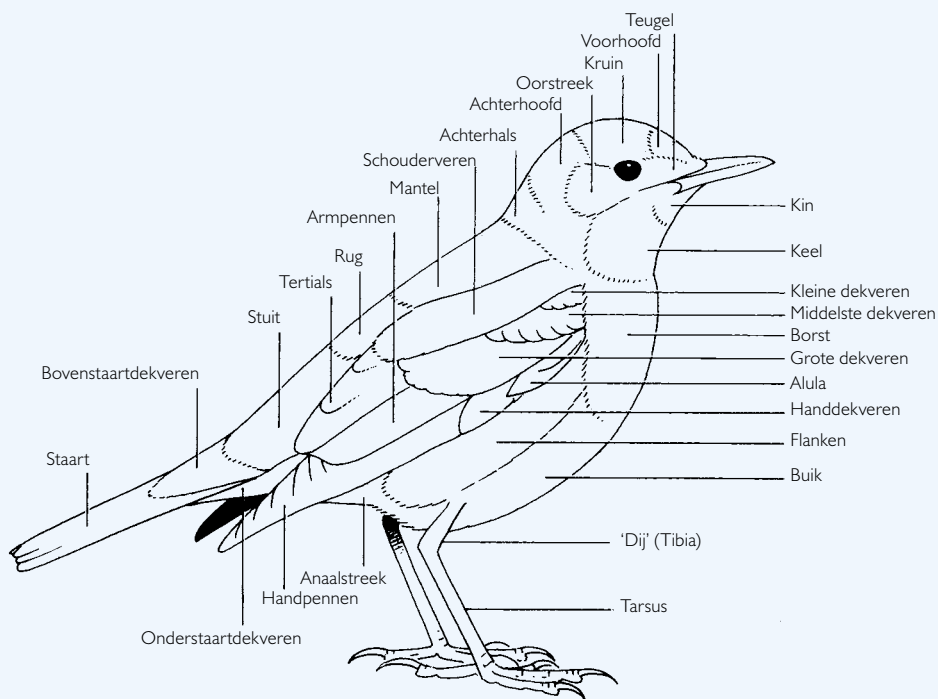
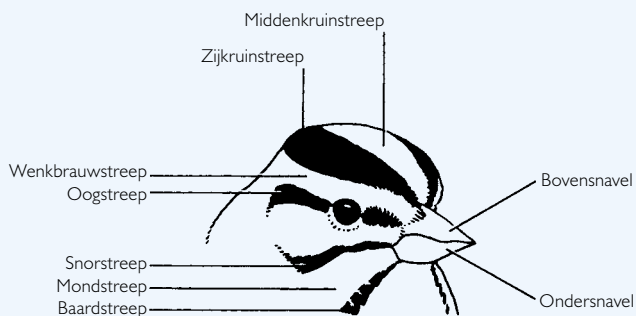

Vogel determinatie

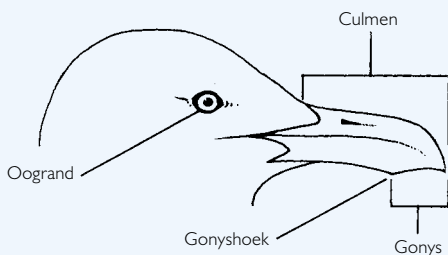
ONTDEK DE VERSCHILLEN TUSSEN
VERGELIJKBARE SOORTEN VOGELS

Keith Vinicombe, Alan Harris en Laurel Tucker

De oogring bestaat uit veren. De oogrand is de ring van naakte huid die te zien is rond het oog van sommige vogels, zoals meeuwen.

Vogeldeterminatie

ONTDEK DE VERSCHILLEN TUSSEN
VERGELIJKBARE SOORTEN VOGELS

Keith Vinicombe, Alan Harris
en Laurel Tucker

KOSMOS

Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

KOSMOS

www.kosmosuitgevers.nl

@kosmosuitgevers

Laurel Tucker

Laurel overleed op 20 juni 1986 na een hersenbloeding, waarvan ze nooit meer bij bewustzijn is gekomen. Ze was 35 jaar. We waren al bijna drie jaar samen en ze begon met veel enthousiasme aan de eerste versie van dit boek, opgewonden door het vooruitzicht dit gezamenlijke project uit te voeren. Zij heeft slechts achttien van de platen kunnen afmaken. Laurel was een opmerkelijke vrouw, wier levendige en intense persoonlijkheid op de een of andere manier tot uiting kwam in haar illustraties. Ik hoop dat deze nieuwe editie en zijn voorganger, samen met het *Handbook of Bird Identification* van Mark Beaman en Steve Madge, zullen dienen als een bewijs van haar opmerkelijke vermogen als vogelillustrator en vogelaar.

Het boek is natuurlijk gewijd aan haar herinnering.

K.E.V.

Oorspronkelijke titel: *The Helm Guide to Bird Identification*

Oorspronkelijke uitgever: Christopher Helm London,

imprint van Bloomsbury Publishin Plc,

50 Bedford Square, London WC1B 3DP, Groot-Brittannië

© 2014 tekst: Keith Vinicombe

© 2014 illustraties: Alan Harris en Laurel Tucker

© 2015 Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen, onderdeel van VBK|media

Vertaling en typografie binnenwerk: Ger Meesters

Typografie omslag: Prezns, Marco Bolsenbroek

ISBN 978 90 215 5893 6

NUR 435

Alle rechten voorbehouden / All rights reserved

Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze en/of door welk ander medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Noch de maker, noch de uitgever stelt zich echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolledigheden in deze uitgave.

Inhoud

DANKWOORD.....	8
INLEIDING.....	9
HOE DIT BOEK TE GEBRUIKEN.....	10
SHORTCUTS NAAR DETERMINATIE.....	11
WOORDENLIJST.....	13
TOPOGRAFISCHE TIPS.....	14
RUI EN LEEFTIJDSEBEPALING.....	17
SOORTEN	
Wilde en Kleine Zwaan*	22
Grauwe Gans*	24
Sneeuwgons en Ross' Gans	31
Kleine en Grote Canadese Gans	35
Rotgons	38
Mandarijn- en Carolina-eend	41
Smient en Amerikaanse Smient	44
Grote grondeleenden in de late zomer en herfst:	
Wilde Eend, Krakeend, Pijlstaart en Slobeend	48
Kleine grondeleenden: Wintertaling, Amerikaanse Wintertaling,	
Kaneeltaling en Blauwvleugeltaling en Zomertaling	54
<i>Aythya</i> -eenden: Topper en Kleine Topper, Ringsnaveleend,	
Witoogeend en hybriden*	59
Eiders: vrouwtjes, onvolwassen en eclips-mannetjes	70
Zee-eenden*	73
Grote Zaagbek en Middelste Zaagbek	76
Duikers	78
Kuhls Pijlstormvogel en Grote Pijlstormvogel	82
Noordse, Vale en Grauwe Pijlstormvogel	85
Stormvogeltje, Vaal en Wilsons Stormvogeltje	87
Kuifduiker, Geoorde en Roodhalsfuut	90
Roerdomp en Kwak	94
Purperreiger	95
Zilverreigers	98
Aalscholver en Kuifaalscholver	101
Rode en Zwarte Wouw	105
Blauwe, Grauwe, Steppe- en Amerikaanse Blauwe Kiekendief	109
Havik en Sperwer	114
Buizerd, Ruigpootbuizerd en Wespendif	118

Steenarend en Zeearend	123
Valken: Slecht-, Boom- en Roodpootvalk en Smelleken	126
Bontbek-, Kleine en Strandplevier *	133
Grote plevieren: Zilver-, Goud-, Amerikaanse en Aziatische Goud- en Morinelplevier	135
Kleine, Temmincks en Drieteenstrandloper	143
De zeldzame strandlopers: Grijze, Alaska-, Kleinste, Roodkeel- en Taigastrandloper	147
Bonapartes Strandloper en Bairds Strandloper	155
Bonte Strandloper, Krombekstrandloper, Breedbekstrandloper en Kanoet .	158
Kemphaan, Blonde Ruiter en Gestreepte Strandloper	163
Watersnip, Bokje en Poelsnip	167
Grutto's	170
Wulp en Regenwulp	174
Oeverloper en Amerikaanse Oeverloper *	175
Witgat en Bosruiter *	178
Tureluur en Zwarte Ruiter, Groenpootruiter en Poelruiter	180
Kleine en Grote Geelpootruiter	184
Franjepoten	186
Kleine, Middelste en Kleinste Jager	189
Drieteen-, Dwerf- en Vorkstaartmeeuw	197
Zwartkopmeeuw	200
Ringsnavelmeeuw	204
Zilver-, Kleine Mantel- en Grote Mantelmeeuw	209
Geelpootmeeuw en Pontische Meeuw	218
Grote en Kleine Burgemeester	229
Grote Stern en Lachstern	234
Moerassterns: Zwarte, Witvleugel-, Witwang- en Amerikaanse Zwarte Stern	239
Visdief, Noordse Stern en Dougalls Stern *	242
Alken	249
Duiven	253
Ransuil en Velduil	256
Gierzwaluw, Alpengierzwaluw en Vale Gierzwaluw	259
Grauwe, Daurische, Turkestaanse, Bruine, Roodkop- en Maskerklauwier ..	261
Klapekster, Kleine Klapekster en Steppeklapekster	268
Kraaien: Zwarte Kraai, Roek, Raaf, Kauw en Alpenkraai	271
Glanskop en Matkop	275
Veld-, Boom- en Kortteenleeuwerik	278

Roodstuitzwaluw	281
Cetti's Zanger	282
<i>Locustella</i> -zangers: Sprinkhaanzanger, Snor en Krekelzanger	284
Grauwe Fitis en Noordse Boszanger	287
Bruine en Raddes Boszanger	290
Bladkoning, Humes Bladkoning en Pallas' Boszanger	291
Goudhaan en Vuurgoudhaan	293
Fluiter en Bergfluiter en Balkanbergfluiter	295
Fitis en tjiptjaffen	297
Waterrietzanger *	302
Ongestreepte <i>Acrocephalus</i> -zangers	305
<i>Iduna</i> -spotvogels: Oostelijke Vale, Kleine, Sykes', Westelijke Vale en Griekse Spotvogel	309
<i>Hippolais</i> -spotvogels: Spotvogel en Orpheusspotvogel	312
<i>Sylvia</i> -zangers: Grasmus, Braamsluiper, Balkan-, Westelijke, Moltoni's Baardgrasmus, Tuinfluiter en Sperwergrasmus	314
Roze Spreeuw	320
Beflijster en Merel	321
Zanglijster en Grote Lijster	323
Nachtegaal en Noordse Nachtegaal	325
Gekraagde en Zwarte Roodstaart	328
Roodborsttapuit, Aziatische Roodborsttapuit en Paapje	330
Huismus en Ringmus	334
Grote Gele, Gele en Citroenkwikstaart	336
Rouwkwikstaart en Witte Kwikstaart	340
Grote Pieper, Duinpieper en Mongoolse Pieper	342
Kleine Piepers: Gras-, Boom-, Roodkeel-, Siberische Boom- en Petsjorapieper	347
Oever-, Water- en Pacifische Waterpieper	351
Groene vinken: Groenling, Sijs en Europese Kanarie	355
Bruine vinken: Kneu, Frater en Roodmus	359
Kleine, Grote en Witstuitbarmsijs	362
Kruisbek, Grote, Schotse en Witbandkruisbek	365
Cirlgors en Geelgors	369
Rietgors, Dwerggors, Bosgors en IJsgors	371
ALGEMENE BIBLIOGRAFIE	376
BIBLIOGRAFIE VOOR DE SOORTBESCHRIJVINGEN.....	376
REGISTER	382

* Illustraties geheel of hoofdzakelijk van Laurel Tucker; de rest is van Alan Harris

Grauwe Gans. Groot met geknepen hals, grote kop en brede vleugels. Let op lichtgrijze voorvleugel en lichte onder-vleugel.

Kleine Rietgans. Korte nek, kleine donkere kop en lichtgrijze vleugels.

Rietgans. Vale vleugels, lange donkere hals, donkere stuit.

Kolganzen met één Grauwe Gans (tweede van rechts) en Taigarietgans (derde van rechts).

Grauwe Gans

Alle drie de soorten kunnen wit bij de snavelbasis hebben.

Grauwe Gans. Let op grootte en bulk, grote snavel en de kleur van de naakte delen.

Oostelijke ondersoort *rubrirostris*.

Westelijke ondersoort *anser*.

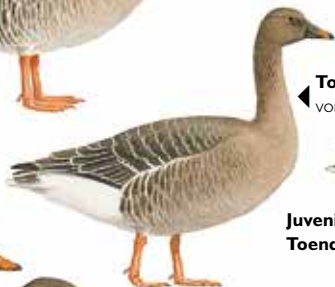
Taigarietgans. Lange snavel en wigvormige kop en lange donkere hals. Brede witte toppen op boven-delen. Snavel donker met oranje band, feloranje poten.

Juveniel Taigarietgans. Gevlekte buik, zomen op bovendelen minder duidelijk dan bij adult. Let op poot- en snavelkleur.

Taigarietgans.

Wigvormige snavel.

Toendrarietgans. Compact, qua vorm dichter bij Kleine Rietgans.

Juveniel Toendrarietgans

Kleine Rietgans

Juveniel Kleine Rietgans. Let op donkere mantel en gevlekte onderdelen. In de vroege herfst kunnen poten okerkleurig zijn.

Twee Toendrarietgansen

tonen variabiliteit van oranje snaveltekening.

Adult Kleine Rietgans.

Compact lichaam, korte hals en kleine ronde donkere kop, grijzige mantel. Kleine snavel met roze band, roze poten.

Inleiding

Dit boek is gebaseerd op de *Macmillan Field Guide to Bird Identification*, dat voor het eerst werd gepubliceerd in 1989 en als *Vogeldeterminatie. Handboek voor het determineren van vogels* in 1991 in het Nederlands verscheen. Het oorspronkelijke boek is geboren uit een ontmoeting in 1985 tussen Laurel Tucker en dr. Tim Sharrock, de laatste in zijn hoedanigheid van *Natural History*-consultant van uitgeverij Macmillan. Het idee was om een boek te produceren dat de problemen bij het determineren van ‘moeilijke vogels’ grondig zou aanpakken. Men was van mening dat de standaard veldgidsen, vooral als gevolg van gebrek aan ruimte en, in sommige gevallen, slechte illustraties, geen recht deden aan het probleem van het onderscheiden van gelijkende soorten. Het resultaat is, in essentie, een reeks goed geïllustreerde ‘mini’-artikelen. Het originele boek bleek een enorm succes te zijn, maar helaas is het al vele jaren uitverkocht. Het kiezen van de originele onderwerpen was problematisch, maar er werd besloten om vooral de regelmatig voorkomende Europese soorten die een probleem vormen voor de ‘gemiddelde vogelaar’ op te nemen en alleen die zeldzame vogels op te nemen die vaak worden verward met wat algemenere soorten.

In deze nieuwe versie hebben we het aantal beschreven soorten uitgebreid. De taxonomie volgt Mitchell & Vinicombe (2011). Het merendeel van de toevoegingen weerspiegelt gewoon de opmerkelijke veranderingen in de status van veel soorten in de afgelopen twintig jaar, in combinatie met veranderingen in de taxonomie, deels als gevolg van de vooruitgang in de studie van DNA. Net als bij het originele boek zijn tegenstrijdigheden onvermijdelijk geweest, het moeilijkste probleem was het naar het noorden oprukken van sommige soorten. Het is bijvoorbeeld moeilijk om de determinatie van de regelmatig voorkomende Spotvogel en Orpheusspotvogel te behandelen zonder de bespreking van Vale Spotvogel (nu opgesplitst in Oostelijke en Westelijke) en, vervolgens, Kleine Spotvogel, wat op zich weer leidt tot de onvermijdelijke bespreking van de onlangs afgesplitste Sykes’ Spotvogel. In andere gevallen blijft de discussie beperkt tot de meer algemene soort, omdat het in detail bespreken van de extreme zeldzaamheden buiten het bestek van dit boek valt.

Hoewel er in de afgelopen jaren een duidelijke trend is naar een bijna forensisch onderzoek van de kleinste veerdetails, biedt dit boek raad bij het in het veld determineren van vogels, wanneer de instinctieve beoordeling van vorm, vlucht, gedrag en roep net zo belangrijk zijn – de algemene indruk die een vogel geeft wordt vaak aangeduid als de ‘jizz’. Gehoopt wordt dat het eindresultaat, net als bij het origineel, niet alleen relatieve beginners zal aanspreken, maar ook ervaren waarnemers met hiaten in hun kennis.

Grauwe Kiekendief *Circus pygargus*

Structuur Grauwe is slanker en sierlijker dan Blauwe Kiekendief met een lange, smalle staart en lange, smalle vleugels met een duidelijk taps toelopende vleugelpunt (slechts drie of vier duidelijk gevingerde handpennen, in vergelijking met vijf bij Blauwe). Waar Blauwe kan doen denken aan een gigantische *Accipiter*, kan Grauwe lijken op een bovenmaatse valk. De lange, soepele vleugels van Grauwe zorgen voor een langzame, gemakkelijke vluchtactie die kan doen denken aan die van Visdief *Sterna hirundo*. **Adult mannetje** Grauwe kan worden onderscheiden door de volgende kenmerken. **1 ALGEMEEN VOORKOMEN** Hij heeft een donkerder grijze kop, mantel en kleine vleugeldekveren, die contrasteren met lichter grijze grote dekveren en armpennen en zorgen voor een tweekleurig gebied van grijs op de bovenvleugel. Van onderen contrasteren de donkere kop en het bovenste deel van de borst met de lichtere buik en ondervleugels; de buik en de flanken zijn licht, roodbruin gestreept. **2 BOVENZIJDE ARMPENNEN** Er is een zwarte baan over de bases van de armpennen. **3 ONDERVLEUGELS** Twee zwarte banen kruisen de bases van de armpennen (met een donkergrijze achterrand) en de ondervleugeldekveren zijn variabel bruin gevlekt. **4 STAART** Gebandeerde zijstaart (het beste van onderaf te zien of als de staart is gespreid). **Adult vrouwtje** Verenkleept sterk gelijkend op dat van Blauwe Kiekendief en ze kan het best gedetermineerd worden door de vorm (zie boven). Op korte afstand is het gezichtspatroon het meest bruikbare verschil: waar Blauwe een relatief eenvoudig, uilachtig gezicht toont, heeft Grauwe een contrastrijker gezicht met een brede, witachtige ring rond het oog, contrasterend met een brede, donkerbruine, halvemaanvormige wangvlek. Op de bovenvleugel is een duidelijke donkere band over de armpennen, direct achter de grote dekveren. De ondervleugeldekveren en oksels zijn duidelijk gebandeerd. **Juveniel** Onberispelijk in vers verenkleept, met een smalle witachtige vleugelachterrand en opvallend lichtere veertoppen en -randen op de donker chocoladebruine bovendelen. De meest opvallende verschillen met juveniel Blauwe Kiekendief zijn als volgt. **1 ONDERDELEN** Juveniel Blauwe heeft meestal een lichte, maar duidelijke, gemberkleurige zweem op de onderdelen, *met zware strepen op de borst en flanken*. Juveniel Grauwe is erg variabel in verenkleeptoon. Sommige zijn licht oranjebeige op de onderdelen, maar donkerdere individuen hebben de borst, buik en ondervleugeldekveren intens gekleurd, variërend van donkerbeige tot diep roodoranje, *met weinig opvallende strepen* (maar meer dan bij Steppe). De onderzijde van de armpennen is donker. **2 KOPPATROON** Blauwe toont wit boven en onder het oog, maar heeft een vrij eenvoudig, uilachtig gezicht, dat omgeven is door een smalle lichte kraag. Grauwe toont een zwaarder gezichtspatroon met een brede en duidelijk gebroken witte of bleekgele ring rond het oog (en vormt een korte wenkbrauwstreep en een brede halvemaan onder het oog) en dit staat in scherp contrast met een brede, donker chocoladebruine halvemaanvormige vlek die onder het oog tot op de oorstreek loopt. Daaronder is een variabele smalle bleekgele kraag. Let op dat juveniel Grauwe de brede bruine 'boa' op de zijhals van Steppe mist (zie hieronder). **Eerstejaarsmanntje** Een variabele postjuvenile lichaamsrui in hun eerste jaar zorgt voor een mengeling van juveniele en adulte veren (zodat Grauwe vaak verder gevorderd tonen dan even oude Blauwe Kiekendieven). **Melanisme** Beide geslachten en ook juvenielen kennen een zeldzame, maar zeer karakteristieke melanistische vorm. Mannetjes zijn dan roetig grijs van boven en zwartachtig van onder; sommige hebben een contrasterend zilverachtig gebied op de bases van de handpennen.

Juveniel Bosruiter. Let op bruiner verenklee met sterk geblokte bovendelen en prominente wenkbrauwstreep.

Juveniel Witgat. Plomper en met kortere poten, donkerder van boven en licht gevlekt met een krachtige borstband. Let op korte wenkbrauwstreep.

Witgat. Erg zwart-wit, poten kort, steken niet ver buiten de staart. Let op zwartachtige ondervleugels.

Bosruiter. Slanker en kleiner met poten die voorbij de staart steken. Let op lichte ondervleugels, minder contrasterende stuit en bruine bovendelen.

Adult Bosruiter. Let op slankere vorm herinnerend aan een kleine 'tureluur'. Bovendelen met duidelijk schaakbordpatroon, gestreepte borstband en krachtige wenkbrauwstreep. ▼

▲
Bosruiter. Let op langere tibia dan Witgat, poten meestal lichter en geler.

▼
Adult Witgat. Vlekken sterker dan bij juveniel. Let op compactere vorm dan Bosruiter, doet denken aan grote Oeverloper.

Register

Cursieve getallen verwijzen naar de illustraties; getallen in **vet** verwijzen naar de hoofdtekst over de soort. Alle belangrijke soorten zijn opgenomen.

A

Aalscholver 80, 81, **101–102**, 103, 104

Kuif- 93, 101, 103, **104–105**

Mediterrane Kuif- **105**

Acanthis cabaret 355, **362**

flammea 355, **364**

flammea islandica **364**

flammea rostrata **364**

hornemanni **364**

hornemanni exilipes **364**

hornemanni hornemanni **365**

Accipiter gentilis **114**

nisus 114, 127

Acrocephalus agricola **308**

arundinaceus 312

dumetorum **307**

paludicola 175, **302**

palustris **305**, 312

schoenobaenus 285, 303, 309, 315

scirpaceus 284, 285, **305**, 312

scirpaceus fuscus 307

Actitis hypoleucos 144, **175**, 178

macularius **175**

Aix galericulata **41**

sponsa 41, **43**

Alauda arvensis **278**, 343

Alca torda **249**

Alk **249–250**, 251, 252, 253

Kleine 251, **252**

Alle alle **252**

Anas acuta **52**

americana 44, **46**

carolinensis **56**

clypeata **52**

crecca **54**

cyanoptera **58**

discors 57

penelope **44**, 201

platyrhynchos **49**, 70

querquedula **56**

sibilatrix 48

strepera **51**

Anser albifrons albifrons **29**

albifrons flavirostris **30**, 31

anser **25**, 31

anser rubrirostris **25**

brachyrhynchus **25**, 31, 35

caerulescens 31, **32**

caerulescens atlanticus 31, **32**

caerulescens caerulescens 31, **34**

cygnoides 31

erythropus **30**, 34

fabalis **29**

indicus 31

rossii **34**

serrirostris **28**

Anthus campestris 280, **343**, 350

cervinus **350**

godlewskii **344**

gustavi **351**

hodgsoni **350**

petrosus 344, 348, **352**

petrosus littoralis **354**

pratensis **347**, 352

Mannetje Witte kwikstaart, voorjaar. Zilvergrijze rug contrasteert met vleugels. Let op heldere flanken.

Rouwkwikstaart *M. yarrellii* komt in het westen van het land voor naast **Witte Kwikstaart** *M. alba*, de 'standaard' witte kwikstaart in Nederland.

le-zomer vrouwtje Rouwkwikstaart kan licht tonen. Let op donkergrijze flanken.

Vrouwtje Witte Kwikstaart, voorjaar. Let op dat de zwarte kruin overgaat in de grijze rug. Vleugels lijken vaak bruinig.

le-winter Witte Kwikstaarten tonen soms helemaal geen zwart op de kruin.

Rouwkwikstaart behoudt het juveniele kleed tot ver in het najaar, en toont dan rommeliger dan even oude, verse le-winter Witte Kwikstaart.

le-winter Witte kwikstaart. Sommige mannetjes tonen meer zwart op de kruin.

Adult vrouwtje Rouwkwikstaart, winter. le-winters kunnen erg vaal zijn. Let op donkere flanken.

Adult vrouwtje Witte Kwikstaart, winter. Trekvogels in de herfst zijn 'schone' grijs-witte vogels.

Adult mannetje Witte Kwikstaart, winter

Vogel determinatie

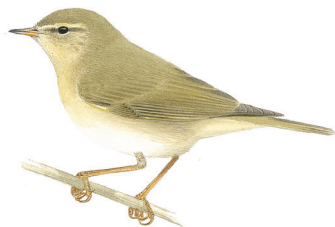
ONTDEK DE VERSCHILLEN TUSSEN VERGELIJKBARE SOORTEN VOGELS

Als je wel een vogelfamilie herkent, maar twijfelt over welk soort je ziet, dan biedt deze vogeldeterminatiegids uitkomst! Hierin worden namelijk soorten die op elkaar lijken overzichtelijk naast elkaar gezet, waardoor je meteen ziet wat de (kleine) verschillen zijn.

De kenmerken van lastig van elkaar te onderscheiden vogels zijn in detail getekend en beschreven.

In totaal komen 1250 vogelsoorten aan bod. Met de aanvullende informatie kun je een scherper oog ontwikkelen, waardoor je voortaan direct ziet of je met een zilvermeeuw of geelpootmeeuw te maken hebt.

- Praktische gids; goed te gebruiken bij het spotten en handig als naslagwerk.
- Voor vogelaars van alle niveaus!

KOSMOS

NUR 435
Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

ISBN 9789021558936

9 789021 558936

WWW.KOSMOSUITGEVERS.NL